

Prezenca małych rěčow w digitalnym swěće

Jan Budar

Serbšćina digitalnje – stawizny

- 1990 ...
 - wuwice Lausitz-pismow a tastaturoweho ćěrkaka
 - přeni pospyt prawopisneje kontrole („SorbOrtho“)
 - přenje serbske webstrony (institucije, gmejny, towarstwa, sorbspirit.de)
 - serbska cyberwjeska internecy.de (před nastaćom socialnych syćow!)
- 2000 ...
 - přenje řečne resursy (boehmak.de, dolnoserbski.de, prawopis.de, korpus)
 - serbske pismo podpěra so přez Unicode-pisma
 - serbske tastaturowe ćěrkaki so do Windows integruja
 - webstrony za podpěru serbskich wužiwarjow (radyserb.net, praskot.de)
 - přenja serbska computerowa hra („Krabat je so nawrócił“)

Serbščina w digitalnym swěće – stawizny

- 2010 ...
 - prezenca serbščiny w swobodnych platformach (OpenStreetMap, Wikipedia, Mozilla Firefox, LibreOffice, WordPress etc.)
 - nastaće sylnych serbskich kanalow w socialnych syćach (Facebook: MDR Serbja)
 - přenje serbske appy
 - přenje serbske e-shopy
 - digitalne poskitki serbskich printmedijow
 - poskitki w zwisku z přidatnym spěchowanjom projekta „Serbska rěč w nowych elektroniskich medijach“ (wot 2015)

Serbšćina w přirunowanju z dalšimi małymi řečemi

- wjetšina řečow je mjeztym w ISO 639 registrowana
 - code za hornjo-/delnjoserbšćinu: hsb/dsb
 - zakład za zapřijeće řečnych wopisowanjow do standardow (Unicode etc.)
- Wuběr 5 řečow za přirunowanje
 - Walizišćina (cym, 750.000 řečnikow)
 - Zapadna Frizišćina (fry, 500.000 řečnikow)
 - Retoromanšćina (roh, 60.000 řečnikow)
 - Ladinšćina (lld, 30.000 řečnikow)
 - Hornjoserbšćina (hsb, 20.000 řečnikow)

Rěče w poskitkach globalnych koncerrow

- Facebook
 - 111 rěčow za powjerch -> cym, fry („aus dem Polnischen übersetzen?“)
- Microsoft Windows 10
 - 110 rěčow za powjerch (LIP, LEP) -> cym
- Microsoft Office 2016
 - 103 rěčow na wuběr, ale jenož dźěl pońnje podpěranj (LAP) -> cym, fry, roh
 - hsb/dsb jenož, hdyž je prawopisna kontrola instalowana -> jenož słownik
- Google
 - 150 rěčow za powjerch swojich produktow -> cym, fry, roh
 - 46 rěčow za wobmjezowanje pytanja -> žana z wuběra pódla

Što su dalše přikłady digitalneje prezency?

- Walizišćina hodži so jako řeč w bankomatach wuzwolić!
 - Čehodla njejsu parkowanske awtomaty w sydlenkim rumje serbske?
- Narěče na dwórnišćach a w zjawnych wobchadnych srědkach su w kantonje Graubünden tež retoromansce!
 - Wojerecy su dobry přikład, digitalne systemy wjacerěčnosć technisce wolóža
- Inicijatiwa „Coding for Language Communitates“ wjedže řečnikow, linguistow a programěrarjow hromadže za předžěłanje řečaneje řeče.
 - FOSDEM-konferenca 01.02.2020 w Brüsselu
- Narodna knihownja Waliskeje pjelni wot 2015 walizisku wikipediju a přewjedže džěłarnički a dalekubłanja za awtorow.

A što je z ertnej rěču?

- komercielne poskitki rěčnych asistentow runje rozrostu
 - Microsoft Cortana, Apple Siri, Amazon Alexa, Google Home
- žana podpěra małych rěčow (jenož wulke rěče, zdžěla z dialektami)
 - Alexa: 7 rěčow -> jendź., franc., něm., ital., jap., port., špan.
 - Google: 13 rěčow -> přidatnje dan., nižoz., hindi, kor., norw., šwed.
 - Apple: 21 rěčow -> přidatnje arab., chin., fin., hebr., malay, rusce, thai, turk.
- prognoza: hač do 2025 so wiki za rěčne asistenty wo 600% powjetša
 - kluč akceptancy je podpěra rěče, kiž so doma rěči
 - dosć nazběranych datow polěpša šansu, zo koncerne rěč integruja
- alternatiwa: swobodne rozrisanja (Mycroft, Mozilla Deep Speech)

Wužadanja a šansy za małe rěče

- žadyn komercielny zajim globalnych koncerrow
 - integracija snano přez politiski cíšč móžna
- mało resursow
 - mało rěčnych datow (ćim wažniša je kwalita)
 - to pak so runje přez enormne postupy na polu neuronalnych syćow relatiwuje
 - mało pers. kapacitow (ćim wažniša je koordinacija)
- swobodne poskitki měli so połnje podpěrać
- synergije z druhimi małymi rěčemi natwarić
 - małe rěče su na př. tež čěščina

Prašenja do přichoda ...

- Do kotrych wobłukow inwestujemy?
- Kotru rólu hraja wobstejace institucije, trjebamy snano přidatnu instituciju?
- Kak móžemy aktiwnych řečnikow a entuziastow zapřijeć?
- Kotrych strategiskich partnerjow trjebamy w přichodže?
- Kak zjednoćimy perspektiwu wědomosće z wočakowanjami wužiwarjow?

W tutym zmysle ...

... přeju plódnu konferencu!